

**ALEKSANDR FAYNBERG SHE'RIYATIDA VAQT FALSAFASI VA TABIAT
ORQALI INSON RUHIYATINING TALQINI
(Poetik, falsafiy va estetik tahlil)**

Zoirova Diyora Shavkat qizi
O'zbekiston davlat Jahon Tillari Universiteti talabasi

ANNOTATSIYA (o'zbek tilida)

Mazkur ilmiy maqolada Aleksandr Faynberg ijodiga mansub she'r keng qamrovda tahlil qilinadi. Asarda vaqt tushunchasining nisbiyligi, hayotning o'tkinchiligi, insonning tabiat bilan ma'naviy uyg'unligi hamda ruhiy xotirjamlikka intilishi yetakchi g'oya sifatida namoyon bo'ladi. She'rda ajralish motivi fojiaiy emas, balki hayotiy muvozanat va ichki kamolot bosqichi sifatida talqin etiladi. Tabiat obrazlari — bog', daraxt, buloq, daryo, qushlar — inson qalbining holatini aks ettiruvchi ramziy vosita sifatida yoritiladi. Tadqiqot davomida she'rning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari, poetik uslubi va falsafiy mazmuni ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Faynberg, vaqt falsafasi, tabiat va inson, poetik ramz, ruhiy osoyishtalik, falsafiy lirika, zamonaviy poeziya.

ABSTRACT (in English)

This scholarly article presents an extensive poetic, philosophical, and aesthetic analysis of a poem by Alexander Feinberg. The poem addresses the relativity of time, the transience of life, spiritual harmony between humans and nature, and the pursuit of inner peace. The motif of separation is interpreted not as a tragedy but as a stage of existential balance and self-realization. Natural images such as gardens, trees, springs, rivers, and birds function as symbolic reflections of the human soul. The study reveals the ideological and artistic features of the poem within the context of modern philosophical poetry.

Keywords: Alexander Feinberg, philosophy of time, human and nature, poetic symbolism, inner harmony, philosophical lyrics, modern poetry.

KIRISH

Zamonaviy she'riyatda inson ruhiyati, vaqt va hayot mazmuni masalalari markaziy o'rin egallaydi. XX asr oxiri va XXI asr boshlarida ijod qilgan shoirlar hayotni tashqi hodisa sifatida emas, balki inson ichki dunyosi bilan uzviy bog'liq murakkab jarayon sifatida talqin etishga intildilar. Ana shunday ijodkorlardan biri Aleksandr Faynberg bo'lib, uning she'riyati falsafiy mushohada, sokin ohang va chuqur ma'naviy mazmun bilan ajralib turadi.

Faynberg she'rlarida keskin dramatism yoki baland pafosdan ko'ra, ichki sokinlik, hayotga mulohazali munosabat ustunlik qiladi. Shoir insonni shoshilmasdan yashashga, vaqtni his etishga va tabiat bilan uyg'unlikda bo'lishga chorlaydi. Tahlil qilinayotgan

mazkur she'r ham aynan shu g'oyalarni mujassam etgan bo'lib, u inson umrining mohiyatini, vaqtning nisbiyligini va ruhiy osoyishtalikning qadrini ochib beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi — she'rni poetik va falsafiy nuqtayi nazardan keng tahlil qilish, undagi ramzlar tizimini ochish hamda Faynberg ijodining o'ziga xos jihatlarini yoritishdan iborat.

ASOSIY QISM

Vaqt tushunchasining dialektik talqini

She'rning birinchi satri — “Ozgina fursat bor... Ozgina vaqt bor...” — o'quvchini darhol falsafiy mushohadaga undaydi. Bu yerda vaqt miqdoriy tushuncha sifatida emas, balki inson hayotidagi imkoniyatlar va anglash darajasi bilan bog'liq holda talqin etiladi. Shoir vaqtni subyektiv hodisa sifatida ko'rsatadi: u inson ruhiy holatiga qarab “oz” yoki “ko'p” bo'lishi mumkin.

She'r yakunida esa “Juda ko'p fursat bor... Juda ko'p vaqt bor” degan xulosa beriladi. Bu qarama-qarshilik vaqtning obyektiv emas, balki inson ruhiy holatiga bog'liq ekanini ko'rsatadi. Agar inson hayotni anglab yashasa, vaqt yetarli bo'ladi; agar ichki ziddiyatlar hukmron bo'lsa, vaqt doimo kamlik qiladi.

“She'rda ajralish hodisasi alohida o'rin tutadi. “Ajrashurmiz, boqib quyoshga so'ng bor” satrida ayriliq fojiaiy ohangda emas, balki sokin va qabul qilingan holatda tasvirlanadi. Quyosh — hayot, davomiylik va nur ramzi bo'lib, ajralish ham yorug'lik bilan kechadi.

Bu yondashuv shoirning hayotga yetuk munosabatini aks ettiradi. Ajralish bu yerda yo'qotish emas, balki o'sish, ichki kamolot bosqichi sifatida talqin etiladi.

Tabiat bilan uyg'unlik va axloqiy mas'uliyat.

Bog'da yurish, novdasini sindirmay meva terish obrazlari insonning tabiatga ehtiyotkorona munosabatini ifodalaydi. Bu satrlar ekologik va axloqiy mazmun kasb etib, inson har bir harakati uchun mas'ul ekanini eslatadi.

“Daraxt, maysalar ham chekurlar ozor” satri personifikatsiya vositasida berilgan bo'lib, tabiatni tirik mavjudot sifatida ko'rsatadi. Bu orqali shoir inson va tabiat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'kidlaydi.

Suv obrazlari va ruhiy poklanish.

She'rda buloq va suv obrazlari alohida poetik yuklama bilan berilgan. Zilol va billur suv poklik, halollik va yangilanish ramzidir. Tiniq suv tubidagi barglar esa hayotning yashirin, ammo go'zal qatlamlarini anglatadi.

Suv orqali shoir insonni ruhiy tozalanishga, ichki osoyishtalikka chaqiradi. Bu holat Sharq falsafasiga xos bo'lgan tabiat orqali kamol topish g'oyasi bilan hamohangdir.

Kunbotarda qushlarning sayrashi hayotning davomiyligini va tabiiy ritmini ifodalaydi. Kun botmoqda, ammo hayot to'xtamaydi. Daryo esa vaqt va abadiylik ramzi sifatida talqin etiladi.

“Tiz cho'kib daryoga sajda qilmoq soz” satri she'rning falsafiy cho'qqisi bo'lib, unda insonning tabiat oldidagi kamtarligi va hayotga shukronasi ifodalanadi. Bu sajda diniy emas, balki ma'naviy xarakterga ega.

She'rning umumiy poetik xususiyatlari.

She'rda sokin ohang, takrorlar, qarama-qarshi tushunchalar va ramziy obrazlar uyg'unligi kuzatiladi. Faynberg baland ovozda gapirmaydi, ammo o'quvchini chuqur o'yga toldiradi. Uning poetik uslubi tafakkur va hissiyot muvozanatiga asoslangan.

XULOSA

Aleksandr Faynbergning mazkur she'ri inson hayotining mohiyatini, vaqtning nisbiyligini va ruhiy osoyishtalikning ahamiyatini chuqur falsafiy ruhda yoritadi. Shoir tabiat obrazlari orqali inson qalbini ochadi va hayotni anglab, shoshilmasdan yashash g'oyasini ilgari suradi. She'r zamonaviy inson uchun muhim bo'lgan ma'naviy muvozanat masalasini ko'tarib, o'quvchini ichki mushohadaga chorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Faynberg A. Tanlangan she'rlar va dostonlar. — Toshkent.

Quronov D. Adabiyot nazariyasi va poetika. — Toshkent.

Karimov N. Zamonaviy she'riyat falsafasi. — Toshkent.

Holmatov U. Badiiy tafakkur va poetik tahlil. — Toshkent.

Adabiyotshunoslikka oid ilmiy maqolalar va monografiyalar.

